

Rlječ glavnog urednika

Časopis za društvene i humanističke studije *Pilar* navršava ovim brojem 16. godinu svoga postojanja, u koju je ušao s kadrovskim i strukturnim promjenama. Dana 21. siječnja 2021. godine, odlukom ravnatelja Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar dr. sc. Željka Holjevca, glavnim urednikom časopisa *Pilar* imenovan je dr. sc. Mislav Gabelica, povjesničar s istog Instituta. On je za zamjenika izabrao dr. sc. Ivu Turka, demografa i socijalnog geografa s Instituta, a za tajnicu časopisa magistru sociologije Mateu Milak, asistenticu u Institutu. Izabравši svoje najuže suradnike iz različitih znanstvenih polja u skladu s interdisciplinarnim, društveno-humanističkim karakterom časopisa *Pilar*, glavni je urednik odlučio da će časopis *Pilar*, koji dosad nije uvijek mogao izaći u predviđena dva broja godišnje, od ovoga broja izlaziti jedanput godišnje, čime će biti osigurani pouzdanije kompletiranje pojedinog broja i redovitost izlaženja.

U ovom broju časopis objavljuje pet znanstvenih članaka, od kojih su nakon recenzija četiri ocijenjena kao izvorni znanstveni radovi, a jedan kao pregledni rad. Prvi, članak Stipice Grgića »Društveno-političke prilike u ivaničkom kraju između dva svjetska rata«, mikrohistorijska je studija u kojoj autor u kontekstu političkih zbivanja u Hrvatskoj analizira glavne društvene, demografske, gospodarske i političke procese na području tadašnjih općina Ivanić-Grada, Kloštar Ivanića i Križa u razdoblju od 1918. do 1941. godine.

U članku Marte Hamzić »Suvremene promjene sastava stanovništva Srednje Like prema dobi i sektoru djelatnosti« primjenom prostorne i demografske analize otkrivaju se promjene u sastavu stanovništva Srednje Like (grad Gospić, te općine Perušić i Lovinac) prema dobi i djelatnosti u razdoblju između popisa stanovništva 1971. i 2011. godine, te se daje znanstveni doprinos razumijevanju suvremene demografske opustošenosti toga dijela Hrvatske.

Članak Igora Vukića i Ilije Kuzmana »Neke spoznaje o zbrinjavanju i zdravstvenoj skrbi djece s Kozare u prihvatilištima 1942. godine« propituje jesu li vlasti NDH toj djeci pružile odgovarajuću socijalnu i zdravstvenu skrb, te svojim multidisciplinarnim pristupom, dokumentiranim činjenicama i ponuđenim interpretacijama više potiče na kritički znanstveni dijalog o toj breumentoj temi nego što posreduje gotova ili očekivana rješenja.

U članku »Dr. Ivo Pilar u hrvatskome povijesnome vegetarijanskom mozaiku« Krešimir Belošević donosi nove spoznaje o ulozi Ive Pilara na polju

vegetarijanstva, na kojem je Pilar aktivno djelovao kao prvi predsjednik Vegetarskog društva u Zagrebu.

Članak Ane Holjevac Tuković i Dražena Živića »Proces osamostaljenja Republike Hrvatske i njezina međunarodna i diplomatska afirmacija: između protivljenja i odobravanja«, tri desetljeća nakon proglašenja suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. godine daje pregled diplomatske borbe za međunarodno priznanje, koju je Republika Hrvatska početkom svoga osamostaljenja vodila usporedno s oružanom borbom za neovisnost.

Osim toga, u ovom broju objavljena su dva priloga vezana uz lik i djelo Ive Pilara. Prvi je prilog u kojem se uz komentare i bilješke Mislava Gabelice donosi članak Ive Pilara »Politika u Bosni«, objavljen u listopadu 1917. godine. Ovaj članak ima više dimenzija. Nastao je u jeku tzv. deklaracijskog pokreta u hrvatskim zemljama, te se u njemu mogu pratiti odjeci tog pokreta u Bosni i Hercegovini. On se može pratiti i kao sastavni dio Pilarove protudeklaracijske akcije, koju je taj hrvatski znanstvenik i političar u to vrijeme pokrenuo u Bosni i Hercegovini. Na koncu, Pilarov članak pomaže nam riješiti i neke prijepore u hrvatskoj historiografiji, osobito one koji se tiču tadašnjih odnosa Ive Pilara i vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera. Drugi je članak Pilarova unuka Božidara Jančikovića, u kojem autor uspoređuje značaj Ive Pilara i njegova oca Đure te iznosi svjedočenja i subjektivne percepcije članova Pilarove obitelji o osobnosti Ive Pilara. Na koncu, ovaj broj sadrži prikaz knjige Bobana Živanovića *Hronika Prve lige (1923.—1940.)*, objavljene u Beogradu 2019., te nekrolog suutemeljitelju Instituta Pilar prof. dr. sc. Miroslavu Tuđmanu.

Dr. sc. Mislav Gabelica